N°. 180.

DE GRONDWET.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

DONDERDAG 22 DECEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . ƒ [illegible]
Voor de overige steden des Rijks . . . . » 5.00.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 60, Ned. Court.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

AVOND-ZITTING VAN DINGSDAG, 20 DECEMBER.

Hervatting der beraadslagingen over het voorstel der negen leden.

De heer VAN BOSSE moet verschooning vragen, indien hij na de langdurige beraadslagingen, over het voorstel gehouden, eenigzins breedvoerig het woord zal voeren. Talrijk toch waren de aanmerkingen, van vele zijden daartegen in het midden gebragt. Reeds heden morgen heeft een der voorstellers die bedenkingen ten deele beantwoord. Om de verdediging zoo geleidelijk mogelijk te maken, hebben de voorstellers hunne taak nu eenigzins verdeeld. Zij is veel-omvattend. Doch eer hij die vervult, moet hij de volgende drie opmerkingen doen voorafgaan: In de eerste plaats zal het hem, ook met den besten wil der wereld, niet mogelijk zijn, al de bedenkingen, die tegen het voorstel gemaakt zijn, op te nemen; maar zoo hij dan in zijne rede eenige bedenking onbeantwoord mogt hebben gelaten, moet daaruit niet kunnen worden opgemaakt, dat hij die beaamt. In de tweede plaats heeft de wijze, waarop in deze discussie van zijne vroegere betrekking gebruik, zoo geen misbruik, is gemaakt, hem vooral aanleiding gegeven, tegen het daarbij aangevoerde op te komen. Eindelijk in de derde plaats, is het aantal bedenkingen zoo groot, dat hij die niet in dezelfde logische volgorde kan behandelen. Maar de algemeene bedenkingen tegen het voorstel betreffen hoofdzakelijk drie punten. Het voorstel is bestreden: 1o. uit een politiek oogpunt; 2o. uit een oogpunt van algemeen finantiëlen aard, omdat onze finantiën het niet zouden toelaten; en 3o. is het bestreden op gronden aan het voorstel zelf ontleend. l. Omtrent de redenen van politieken aard kan hij zeer kort zijn. Zoolang hij de eer had in deze vergadering het woord te voeren, heeft hij zich zelden of nooit op het politiek terrein gewaagd. Eene vijfjarige ondervinding heeft hem daarbij geleerd, dat de behandeling van politieke quaestien in zoo ruime grens zelden een practisch nut heeft opgeleverd. Maar nu wederom dat politiek moment zoo zeer deze discussie overheerscht, nu mag hij daaromtrent, tot zijn leedwezen, het stilzwijgen niet langer bewaren. Hij heeft het betreurd, dat het voorstel zoo zeer op het politiek terrein is gebragt, dat politieke vraagpunten daarin zoo zeer gemengd zijn geworden. Indien echter ook de voorstellers gebruik mogten maken van hun regt, om ook hunne politieke redenen uiteen te zetten, waarheen zou dit de discussiën leiden, vooral op bedenkingen van zoo persoonlijken aard? Hier toch, heette het, dat het voorstel het uitvloeisel was van gekrenkte eerzucht; daar weder een middel, om zijne wraakzucht bot te vieren; ginds gekrenkte eigenliefde, en wat niet al meer? Wat zou er van deze discussie worden, wanneer hij zich in dezen strijd begaf, die maar al te zeer tot personaliteiten afdaalde? Hij zal zich dan ook niet op dat terrein begeven. Hij betreurt het zeer, dat sommige leden zich in den loop hunner redenen zoozeer verstout hebben, aan de voorstellers dergelijke gevoelens toe te dichten. Hij vraagt voorts aan die leden, welke den voorstellers en inzonderheid de twee oud-ministers (THORBECKE en hij) te gemoet voerden, dat het dezen te doen zou zijn, om hunne vroegere positie te herwinnen, — met welk regt die leden hun verdenken van op zoodanige wijze een offer te brengen aan hunne waardigheid? Hij vraagt aan hen, die deze positie niet kennen, met welk regt zij die bewering hebben gedaan en of het dan wel annemelijk is, dat het voorstel een stap zij, om die positie te herwinnen? Hij heeft nog om eene andere reden betreurd, dat men eene dergelijke taal heeft gevoerd; omdat het hem is voorgekomen, dat daarbij bleek van een niet onaanzienlijken teruggang in de constitutionnele ontwikkeling. Maar nu men zoo het voorstel heeft afgeschetst, als afkomstig van partijmannen, moet hij toch vragen, of het de eerste keer is, dat een finantiëel voorstel in de Kamer is gedaan? Het is voorzeker niet de eerste keer, dat zich eene oppositie tegen de financiële maatregelen der Regering heeft gemanifesteerd. Zij, die, niet in 1853, niet in 1848, maar zich in 1816 en 1822 hebben verzet tegen de financiële maatregelen der Regering, — waren dat ook partijmannen? Waren het, die van 1830 tot 1840 zich tegen de finantiële maatregelen der Regering hebben verzet, die al hare plannen afkeurden, zoo zelfs, dat ze eene begrooting afstemden. Waren dat ook Jacobijnen, presidenten eener *république déguisée*? Neen, maar het waren eerlijke mannen die voor hunne overtuiging durfden uitkomen, en ook de voorstellers [illegible] dit. Neen, het waren mannen, die, van de wapens gebruik makende, die de wet hun gaf, de Regering naar gemoedelijke overtuiging bestreden, even als de voorstellers. Daarom, weg met dat verwijt van partijmannen en van met baatzuchtige oogmerken bezield te zijn! Het geldt hier eene quaestie van finantiëlen aard, een materieel plan; en daarbij kan alléén de vraag te pas komen, of daartoe de tijd gekomen is, al of niet; of de tijd daar is, om eindelijk de natie van een deel harer lasten te ontheffen? Dit, en dit alléén is de quaestie, waarop het hier aankomt; en als men dan van die quaestie eene politieke quaestie wil maken, en daarom het voorstel afkeuren, dan vraagt hij, of dit staatkundig gehandeld is? De tijd zal dit moeten leeren. Hij komt hier als van zelven tot de rede van den Min. van Buitenl. Zaken, dien het hem leed doet, thans niet in de vergadering tegenwoordig te zien, doch welke omstandigheid hem niet beletten zal, die rede te beantwoorden. Die Minister had gewaagd van de noodzakelijkheid eener constitutionnele oppositie, en hij heeft aan de voorstellers individueel uitgenoodigd, eene verklaring af te leggen, wat zij daaronder verstaan. Nu moet Spr. zijnerzijds antwoorden, dat, wanneer men onder oppositie in deze Kamer verstaat een stelsel, om blindelings zich tegen elken maatregel van de Regering te verzetten, en aan welke oppositie het steeds te doen ware, om het der Regering moeijelijk te maken, — hij dan van die oppositie geen deel uitmaakt. Maar als men er onder verstaat zij, die, onafhankelijk van de Regering, een oordeel uitbrengen over maatregelen van die Regering, en zich de vrijheid voorbehouden, na de Regering te hebben gewaarschuwd, andere maatregelen voor te stellen, die naar hun inzien meer geschikt zijn; en wanneer het dan blijkt, dat de Regering, in weêrwil dier waarschuwing, van gevoelen blijft verschillen, — wanneer men dan gebruik maakt van den grondwettigen weg, om te doen wat men meent nuttig te zijn in het algemeen belang, dat is dan, ja, eene oppositie, waarvan hij gaarne deel uitmaakt; maar dan is het die oppositie ook niet te doen, om eigenbaat, of om de Regering te belemmeren, en zich in hare plaats te stellen. Hij betreurt het eindelijk, dat de politieke kleur, die aan de zaak gegeven is, zoo zeer de gemoederen beneveld heeft. De heer GROEN had opgemerkt, dat deze quaestie alle discussie had gedomineerd. Spr. betreurt het, dat die politieke quaestie ook bij zoo vele andere leden op den voorgrond is gesteld, zoodat het gewigt daarvan op de meest materiële aangelegenheden invloed heeft gehad. Hij wil een voorbeeld daarvan bijbrengen. De politieke quaestie heeft den geest van den heer GROEN dermate beneveld, dat hij in de Mem. van Toelichting tot het voorstel gelezen had iets, wat er niet in staat: dat de voorstellers, namelijk, ook eene afschaffing der belasting op het gemaal zonder aequivalent zouden willen. Juist het tegendeel komt daarin voor. Hij moet dus die opvatting toeschrijven aan eene bijzondere vergissing, maar het blijkt daardoor ook, hoezeer dat lid door de politieke quaestie was geleid. Nog eene opmerking, die Sprekers persoon betreft. Hij ziet nogtans het nut niet in van dergelijke personele behandeling. Hij ziet niet, wat de algemeene zaak te maken heeft met personele antecedenten. Wat toch zou het baten, indien hij den heer GROEN tegenvoerde, dat deze nu het ministerie ondersteunt, waaronder toch de Ministers behooren (van Justitie en voor R. K. Eeredienst), die ook in 1848 en 1849 tot de Regering behoorden, en die hij toen zoo krachtig en zoo ernstig heeft bestreden? Hij zou dan ook gaarne zich van eene behandeling dier personele quaestie willen onthouden. Maar er zijn bij deze discussiën zoo vele aanvallen en beschuldigingen tegen hem gerigt, dat hij zich moeijelijk onthouden kan, daarop eenigzins te antwoorden. Ook bij die personele behandeling heeft de politieke quaestie, welke niets met de zaak gemeens heeft, eenen wonderlijken invloed gehad. Zij toch, die hem de eer aandeden van zoo bijzonder te drukken op zijne vroegere woorden, hebben uit enkele zinsneden hier en daar meenen af te leiden, dat hij een groot bewonderaar zou zijn van het accijnsstelsel; en het vreemde nog daarvan is, dat al die aanhalingen opbielden, wanneer er iets anders stond. Wanneer men alles moest gelooven, wat daaromtrent is gezegd, dan zou hij een blind aanbidder zijn van het accijnsstelsel, dan zou hij daarin niets hebben willen veranderen, en zou hij het te voren als eene misdaad hebben beschouwd, dat daarin eene enkele verandering wierd gebragt. Maar nu moet hij in herinnering brengen den tijd en de omstandigheden, waaronder hij sprak. Hij is echter nooit een verdediger van het accijnsstelsel geweest en hij kan zich met al wat omtrent dat stelsel door den heer THORBECKE is gezegd, volkomen vereenigen. Hij heeft nooit de bezwaren daarvan verzwegen; hij heeft daar nooit een geheim van gemaakt; integendeel, hij is nooit een bewonderaar van dat stelsel geweest, en heeft nadrukkelijk op de nadeelen daarvan de aandacht gevestigd. Maar, wat wilde men dan? Moest hij dan aan deze groene tafel, waar hij de belangen der schatkist moest verdedigen, dat stelsel bestrijden? Moest hij dan de les vergeten van den tegenwoordigen Min. van Binnenl. Zaken, die, geroepen om *ex tripode* eene veroordeeling uit te spreken van de organieke wetten, zich daartoe niet bevoegd rekende, omdat het wetten geldt, die hij verpligt was uit te voeren? Hij zal dus geen woord meer zeggen ten betooge, dat er in het algemeen geene tegenstrijdigheid bestaat in zijn vroeger gevoelen met nu. Hij mag dan ook nopens dit punt zeggen met een der sprekers, dat er geen erger doove is dan die niet hooren wil; geen erger blinde dan die niet zien wil. Maar nu moet hij toch vragen: is er dan bij dit voorstel eene zoo geheele verandering van grondslagen, van stelsel der belastingen gelegen? Hij weet wel, dat vele leden de grondslagen afkeuren, waarop het voorstel steunt, en dat die aan veel bezwaar kunnen onderhevig zijn; maar dit neemt niet weg, dat het onregtvaardig is te zeggen, dat hij inconsequent heeft gehandeld met niet vroeger in zijne vorige betrekking een dergelijk ontwerp voor te dragen, en in zooverre had de heer GROEN hem dan ook regt laten wedervaren. Van al wat hij bij eene vroegere gelegenheid over het accijnsstelsel heeft gezegd, neemt hij nog geen woord terug. Het moge dan waar zijn, dat hij iets anders zou hebben gezegd dan nu; hij blijft nog volhouden, dat met eene afschaffing der accijnsen de mindere stand niet als met een tooverslag is geholpen, noch daardoor een *el dorado* zal zijn geschapen; maar het is eene andere zaak vol te houden, dat door eene ontheffing niets hoegenaamd op de mindere klasse zou worden te weeg gebragt; dat zij daardoor in het geheel niet zou zijn gebaat. Hij heeft bij meer dan eene gelegenheid gewezen op de nadeelen van het accijnsstelsel, vooral voor de nijverheid, ten gevolge der formaliteiten, die hare ontwikkeling belemmeren. Hij heeft er meermalen op gewezen, dat door de uitbreiding van het accijnsstelsel al meer en meer de belasting werd verhoogd en de nijverheid belemmerd. Eene vijfjarige ondervinding heeft hem daarvan overtuigd. Hij zal daarvan een enkel voorbeeld aanhalen, en wel betrekkelijk het gemaal. Men had er namelijk op gewezen, dat het voor den landbouw een zeer groot voordeel zou opleveren, als zeker nieuw werktuig tot het malen der granen geschikt, werd toegepast. Honderde aanvragen werden daartoe gedaan; maar zij moesten alle worden afgewezen, omdat de schatkist die ontwikkeling der nijverheid niet gedoogde. Hij zal, om geen misbruik van de aandacht der Vergadering te maken, daaromtrent in geene meerdere bijzonderheid treden, maar hij heeft slechts een voorbeeld willen bijbrengen nopens de nadeelen van het bestaande accijnsstelsel. Hij is dan ook van die nadeelen steeds volkomen overtuigd geweest. Hij wijst daarbij op het slot zijner rede bij de verdediging der wet tot afschaffing van den accijns op het varkens- en schapenvleesch ten vorigen jare. Hij heeft toen verklaard, dat hij die afschaffing beschouwde als een' eersten stap tot eene verandering van het belastingstelsel, en dat men daarin verder moest gaan en niet stilstaan. Hij moest al verder wijzen op het door hem gezegde bij de aanbieding der begrooting voor 1853. Tot in September 1852 was echter eene verminderig van belastingen nooit door hem besproken; maar hij had toen aan de vertegenwoordigers verzocht, dat, indien men kon goedvinden eene verbetering of ook wel eene vermindering van belastingen voor te dragen, men de behandeling daarvan zou uitstellen, totdat het lot der conversie zou bekend zijn. Men had dus geen regt hem voor te stellen als een verdediger van het accijns-stelsel. Eene andere beschuldiging kwam daarop neder, dat hij vroeger niets gedaan had tot vermindering van den druk der belastingen. Maar ook dit is ongegrond. De vorige Regering had wel degelijk het voornemen, den druk der mindere klasse te verminderen. Straks heeft hij reeds gezegd, dat bij de indiening der begrooting voor 1853 van dat voornemen is gebleken. Eerst wilde hij, dat er beslist zou worden over de voordeelen, die uit de conversiewet zouden worden verkregen; en dan zou hij spreken over eene vermindering van belastingen; dan zou men kunnen zien, of de voordeelen, uit de conversie voort te vloeijen, konden worden gebezigd, om de natie te verligten. Waarom, vraagd men verder, u zoo verzet tegen het voorstel in 1851 to

afschaffing van 1½ opcent op de grondbelasting? Zijn antwoord hierop is zeer eenvoudig. Dat voorstel was een der drie amendementen, destijds op de wet van de middelen voorgesteld. Het eerste amendement betrof deze afschaffing van 1½ opcent van de grondbelasting; het tweede behelsde de afschaffing van den accijns op varkens- en schapenvleesch, en het derde stelde voor, om de middelen slechts voor zes maanden toe te staan. Die amendementen nu moest de Regering wel bestrijden, omdat toen de schatkist het gemis dier inkomsten niet kon lijden, en dit is thans wel het geval. Toen had men nog in het vooruitzigt millioenen uitgaven tot herstel van het muntwezen; dit bragt eene groote onzekerheid in de geldmiddelen te weeg, die niemand zal ontkennen, doch welk bezwaar nu is opgeheven. Hij vraagt alzoo, of men destijds met dat bezwaar voor oogen, tot eene vermindering van belastingen kon besluiten; of men dat doen kon, zonder dat men nog weten kon, noch in 1850, noch in 1851, of het dienstjaar baten zou opleveren? Dit laatste is thans wel het geval. In der tijd heeft de vorige Regering dus gemeend niet te kunnen doen, wat de tegenwoordige thans moest en had behooren te doen. Hij herhaalt echter ook hier, dat de vorige Regering voornemens was, eene vermindering van belastingen voor te stellen, als er voldoende resultaten van de conversie zouden worden verkregen. Het grootste voordeel, daarbij te verkrijgen, was eene vermindering van uitgaven ten bedrage van 12 tonnen gouds, als maximum. En zoo komt Spr. thans op de behandeling der cijfers. Uit de Mem. van Toel. behoorende tot het hoofdst. IXA der begrooting voor 1854 en uit de wet tot amortisatie van schuld is gebleken, dat sedert 20 December 1852 tot schulddelging is besteed eene som van ruim ƒ 692,000. Daarbij komt amortisatie van schuld door batige sloten en de vermindering van rente van schuld van het loopende dienstjaar, en eindelijk de vermindering van rente, te verkrijgen uit het fonds voor het Haarlemmermeer. Trekt men dit alles te zamen, dan heeft men eene rentebesparing van ruim 11 à 12 tonnen gouds; en onder die omstandigheden wordt eene vermindering van belastingen allezins gebillijkt, en bestaat er dus thans geene reden meer, om niet over te gaan tot volvoering van het plan der vorige Regering in 1852.

II. De spreker gaat alsnu over tot het tweede deel zijner rede: de beschouwing van de vraag: in hoe ver de tegenwoordige finantiële toestand des lands toelaat, tot eene vermindering van belastingen over te gaan? Alvorens hij daartoe echter overgaat moet hij nog vooraf eene algemeene opmerking maken, op de rede van den Min. v. Finantiën.

Hij heeft bij den aanhef dier philippica wel verwacht eene vreeselijke verbrijzeling en vermorseling van het voorstel. Eene opmerking was daarbij, dat de voorstellers hadden op den voorgrond gesteld, dat de tegenwoordige Regering geen spaarzaam gebruik zou maken van de geldmiddelen, en dat zij op dien grond tegen de begrooting zouden hebben gestemd, dit is niet juist. Maar de twijfel omtrent een spaarzaam beheer is gelegen in sommige berekeningen en overlegde bescheiden. Maar, vroeg men verder, hebt ge er dan niet op gelet, dat er meerdere uitgaven zullen noodzakelijk zijn, en op die vaderlandsche ontboezeming van sommige leden omtrent de noodzakelijkheid van meerdere uitgaven op Java? O ja, de voorstellers hebben daar wel degelijk op gelet; maar zij hebben ook gelet op zeker stuk, dat afkomstig is van de maartsche buien, een stuk, afkomstig van de voormalige en ook tegenwoordige ministers van Justitie en R. K. Eeredienst, van den oud-minister van Binnenl. Zaken, thans lid der Kamer (den heer de Kempenaer) en van den spr. toen minister van finantiën, en hij verwacht van hunne eerlijkheid, dat zij dit stuk ook niet zullen loochenen. Dat stuk was het verslag van den 13 November 1848 van het toenmalig ministerie aan den koning. Dat stuk is tot zijn leedwezen bij de discussie over de begrooting uit het oog verloren. Door een der leden is er reeds de aandacht op gevestigd, dat steeds vroeger bij de behandeling der begrooting het woord *bezuiniging* aan de orde van den dag was, terwijl men bij deze begrooting weder meer er op uit is, de uitgaven te vermeerderen. Die vermeerdering is dan ook zigtbaar bij de hoofdstukken voor Buitenlandsche Zaken, voor Oorlog en voor Marine. De voorstellers nu zijn het geheel eens met de ministers, die het verslag van 1848 hadden aangeboden. Daaruit zullen wel geene groote bezuinigingen voortvloeijen, maar toch moet men de les van een matig beheer niet uit het oog verliezen; en de toepassing dier leer komt velen leden gansch niet gunstig voor. Hij nu is die leer wel toegedaan en dan moet men het niet euvel duiden, dat hij, ziende de noodzakelijkheid van uitgaven aan den eenen kant om aan den anderen kant vermindering voor te dragen, wijst op de mogelijkheid daarvan met het verslag van 1848 in de hand, als hij er o. a. op wijst, dat er geene reden bestaat om ons leger, waarvoor hij de grootste achting heeft en waarvan hij in 1830 en 1831 heeft deel gemaakt, op den tegenwoordig uitgebreiden en kostbaren voet te laten. Zoolang hij dan ziet, dat men nog iets uitgeeft, wat niet noodig is, zoolang zal men hem ongeneigd vinden, zijne stem aan het doen van meerdere uitgaven te geven. Hij moet daarom ernstig waarschuwen tegen die zucht van meerdere uitgaven. Maar tegen die klagt heeft men de noodzakelijkheid van meerdere uitgaven overgesteld op bepaalde onderwerpen, en heeft men daarbij gewezen op spoorwegen, op publieke werken, op de droogmaking van het Haarlemmermeer enz. maar die uitgaven komen ook in de Mem. van Toelichting voor. Hij betwijfelt echter, of daarbij door de verschillende administratien, daarin en ook in andere onderwerpen betrokken wel die spaarzaamheid betracht wordt, als noodig is; maar wat inzonderheid de publieke werken betreft, hoe nuttig ook, gelooft hij niet, dat de uitgaven daarvoor zoo dringend noodzakelijk zijn, en meent hij, dat het daarbij meermalen locale belangen geldt, waaraan subsidie wordt toegekend. Laten de finantiële omstandigheden dit toe, hij heeft er niets tegen, want ook het algemeen belang kan er mede gebaat zijn, maar worden er buitengewone uitgaven toe gevorderd, dan heeft hij daartegen bezwaar. Men heeft ook nog gewezen op een aantal meerdere uitgaven, die in onze koloniën zouden noodzakelijk zijn. Het punt nopens het koloniaal batig slot, daarmede in verband, zal door een zijner mede voorstellers nader opzettelijk worden behandeld. Hij zal dan ook slechts een enkel woord nopens die meerdere uitgaven in 't midden brengen. De voorstellers hebben in de Memorie v. Toelichting wel op die meerdere uitgaven gelet, maar zij hebben er ook tegenovergesteld belangrijke meerdere inkomsten, uit Indie te verkrijgen. Hij heeft dit hooren wederleggen door het betoog, dat de meerdere uitgaven worden veroorzaakt door het benoemen van meerdere ambtenaren. Hij gelooft echter niet, dat die bewering ernstig gemeend is. Hij spreekt althans op het gezag van een man, die jaren lang aan het hoofd van het bestuur in Indie geweest is. Wat overigens de politieke gesteldheid buiten 's lands betreft, die men mede als een bezwaar tegen het voorstel heeft in 't midden gebragt, meent hij, dat dit punt op dit oogenblik moeijelijk kan worden ter sprake gebragt. Hij gelooft toch, dat men het overal tamelijk eens is, dat men daaromtrent volkomen kan gerust zijn. Voor het overige, als men zich op het veld der hijpothesen wil wagen als in de discussien geschied is, dan zal er wel nooit tot eenige vermindering van lasten kunnen worden overgegaan.

Spreker toont daarop aan, dat de berekeningen, in de memorie van toelichting en van beantwoording voorkomende, juist waren en dat de wederlegging daarvan ongegrond was. Hij licht die berekeningen nader toe en wijst het standpunt aan, waarvan men bij het opmaken derzelve is uitgegaan. Hij trekt daaruit het bewijs, dat de berekeningen, waarop het voorstel steunt, niet overdreven zijn gesteld en men dus op goede gronden mag verwachten, dat er geene misrekening zal plaats hebben. Wat o. a. aangaat de wisselvalligheid der koloniale bijdragen, waarop door een der andere voorstellers zal worden teruggekomen, merkt hij aan, dat de heer Rochussen een krachtigen bondgenoot voor de voorstellers geweest is. Dat lid rangschikte zich niet onder de zwartgalligen, maar meende, dat men het rentebedrag voor de O. I. schuld uit de koloniale hulpbronnen moest trekken, terwijl het overige moest dienen voor amortisatie, voor den aanleg van publieke werken en tot afschaffing van belastingen. Met een gering verschil komt het gedane voorstel op hetzelfde neder. Ten opzigte van berekeningen, in 1851 door hem gemaakt, wijst hij wederom op het verschil van omstandigheden tusschen 1851 en 1853. In 1851 bestonden er verschillende bezwaren, die nog te boven moesten gekomen worden. Zoo had men steeds de schatkistbiljetten noodig, waarvoor renten moesten betaald worden. Wat toen door den Minister van Finantiën gezegd is, was volkomen juist en gegrond, maar heeft thans de toepassing verloren. Door een lid uit Friesland, den heer Dirks, was uitgerekend, dat er nog geen behoorlijk aequivalent door besparing van rente verkregen was, om tot de afschaffing van eene belasting te kunnen overgaan. Spr. geeft het hem volkomen toe, dat er wel een verschil van ƒ 50.000 zal bestaan, maar daarin ziet hij geen overwegend bezwaar tegen het gedane voorstel. Naar de berekening van den spreker kan, bij eene goede aanwending van beschikbare kapitalen, op 1 Februarij 1854 de besparing van rente tot 11 tonnen gouds geklommen zijn, waarbij men voegen moet 4 ton voor bespaarde renten ten gevolge der uitgifte van de nieuwe muntbiljetten. Daarbij moet gevoegd worden de opbrengst van den verkoop der gronden van het Haarlemmermeer. Hij gelooft, dat er dan een gering verschil tusschen dat bedrag en de 16 ton van het voorstel bestaan zal. Hij geeft de geruststellende verzekering, dat de schatkist niet noodig zal hebben hare toevlugt tot het waarborgfonds voor het Haarlemmermeer te nemen. Hij grondt die zekerheid daarop, dat het grootste deel van de saldo's der Nederlandsche Bank, die op 1 December jl. 30 mill. beliep, een eigendom is van den Staat. Hij refereert zich overigens geheel aan de juiste aanmerkingen van den heer Thorbecke, dat wij gerust den weg, door Engeland ingeslagen, kunnen en moeten volgen. Met gerustheid omhelst hij het stelsel van den Engelschen minister Robert Peel, die niet aarzelde, het stelsel te omhelzen dat afschaffing van lasten niet altijd vermindering van inkomsten voor den staat ten gevolge heeft.

III. Wat nu de bedenkingen tegen het voorstel zelf aangaat geeft Spr. te kennen, dat de accijnsen op het gemaal, het geslagt, de brandstoffen, het zout en de zeep bij hem op gelijke lijn staan. Hij zou wenschen, dat ze alle konden worden afgeschaft. Bij hem is de eenige vraag, aan welken accijns in dat opzigt de voorkeur moet worden gegeven. Het is eene quaestie van opportuniteit afhankelijk van het bedrag der opbrengst en van de omstandigheden. En nu beweert hij, dat op dit oogenblik de opportuniteit medebrengt, den accijns op het geslagt af te schaffen. Het is zijne overtuiging, dat het verwijt, dat de wetenschap tegenwoordig die en andere belastingen in een ongunstig daglicht stelde, ongegrond is. Integendeel, vele staathuishoudkundigen zijn voorstanders van het bestaande stelsel, en zij die het afkeuren, wenschen zeker niet, dat het met eenen slag worde afgeschaft. Gedurende deze discussien heeft men opgemerkt, dat het voorstel een overgang was tot invoering eener belasting op de inkomsten, waarvoor men hier te lande vrees koestert. Hij herinnert, dat hij als minister een voorstel deswege heeft gedaan, dat toen de goedkeuring der Kamer niet heeft mogen wegdragen. Hij renieert dat werk niet. Hij gelooft dat eene inkomsten-belasting noodzakelijk is; doch hij gelooft tevens, dat er nog eenigen tijd zal verloopen, vóór dat die verbetering in ons belastingstelsel zal kunnen gebragt worden. Als eenmaal zoodanige belasting hier te lande moet worden ingevoerd, dan hoopt hij dat er een genius over het Vaderland zal waken, om het voor zulke utopiën te vrijwaren, als hij gedurende deze discussie gehoord heeft, dat namelijk zoodanige belasting tot 40 mill. zou moeten worden opgevoerd. Spr. betoogt, dat de afschaffing van den accijns op het gemaal niet is voorgesteld, omdat dit aanzienlijk bedrag zonder aequivalent kan worden gemist. Het voorstel, om alleen den accijns op de rogge te doen vervallen, kan, naar zijne overtuiging, alleen uitgaan van eenen Minister, die het belastingstelsel in den hartader wil aantasten. Schaft men den roggeaccijns af, dan zal de surveillance van dien op de tarwe eene onmogelijkheid worden en dan moet men tot de afschaffing van den geheelen accijns komen. Spr. herinnert daarbij, dat de afschaffing van den rogge-accijns in 1847 door den toenmaligen Minister van Finantiën werd voorgesteld; dat men in 1848 op dat zelfde aanbeeld heeft geslagen, maar dat het uit de Memorie van Toelichting van het ontwerp van 1847 duidelijk blijkt, dat de toenmalige Minister mede de overtuiging had, dat, sloeg men de hand aan den accijns op het gemaal, men dan van zelf verder moest gaan. Ook twijfelt hij er aan, of de afschaffing van den accijns op de rogge zoodanig voordeel zou aanbieden, als hij van het tegenwoordig voorstel verwacht. Hij beroept zich daarbij op de uitmuntende redevoering, in 1847 door den heer Faber van Riemsdijk gehouden, die het ijdele aantoonde der voorspiegeling, dat daardoor groot voordeel voor de minvermogenden zou worden verkregen. Hij wederlegt verder de gegrondheid van de gevolgtrekkingen, die de heer van Nispen heeft afgeleid uit de staten van de opbrengst over de eerste zes maanden van dit jaar in een aantal gemeenten. Bij de beoordeeling dier opgaven moet niet uit het oog worden verloren, dat het grootste deel van den accijns op het geslagt gedurende de laatste zes maanden van het jaar wordt opgebragt. Hij beroemt zich er op, dat gedurende het bestaan van het vorige Ministerie eene groote onregtvaardigheid, die er bij de heffing van het geslagt plaats vond, heeft opgeheven. Hij beschouwt het patentregt als eene belasting op het inkomen der nijverheid. Hij ontkent niet, dat het de nijverheid drukt, dat het mogelijk voor verbetering vatbaar is, maar hij gelooft toch niet, dat het eene der belastingen is, die in de eerste plaats moeten worden afgeschaft. Hij kan niet toestemmen, dat de grondslagen van de personeele belastingen, voor zooveel de dienstboden aangaat, nadeeligen invloed op de zedelijkheid zouden uitoefenen, hetgeen hij door het aanhalen van cijfers staaft.

Wat het voorstel zelf betreft, wederlegt hij de bewering, dat het niet zou baten en dat de prijzen van het vee toch zouden rijzen. Hij toont aan, dat, zoo de accijns wordt afgeschaft, de prijzen zullen dalen, dat er dan nog meer vleesch zal worden gegeten en dat daardoor het doel van het voorstel zal worden bereikt. De eigen tabellen der Regering bewijzen het, dat, wanneer de prijzen rijzen, er hier te lande minder vleesch gebruikt wordt. Hij gelooft, dat dezelfde wetten nopens productie en consumtie in Engeland en hier te lande regeren. Rijzen de prijzen in Engeland, dan vermindert de productie. En zoo ook omgekeerd. Dit zal evenzeer hier het geval zijn. Hij doet daarbij uitkomen, dat men te zeer uit het oog heeft verloren, dat niet alleen de afschaffing van den accijns wordt voorgesteld, maar dat men ook voordraagt den invoer van vleesch van het buitenland geheel vrij te stellen. Mogten werkelijk verschillende soorten van vleesch naar herwaarts worden vervoerd, dan zal dit noodwendig van grooten invloed op den prijs van het vleesch hier te lande zijn. Zoo de beweringen der tegenstanders gegrond mogten zijn, men verhooge dan de belasting; dan zal de prijs volgens hen dalen. Spr. zegt, dat de voorstellers zeer wel weten, dat het voorstel de kwalen van de menschheid niet zal wegnemen. Zij wenschen daaraan te gemoet te komen, iets te doen voor den burgerstand, voor de middenklasse, die daaraan werkelijk behoefte heeft. En verwijt men hun nu, dat zij met kwistige hand de volksgunst najagen, dan hun voorstel baten zal, dan antwoordt hij: dat zij die den rogge-accijns willen afschaffen, dan ook de volksgunst najagen en dat ook deze weten, dat, hoe wenschelijk die afschaffing ook moge zijn, zij op den prijs der levensmiddelen voor de minvermogenden weinig zal afdoen. Voorts gelooft hij, dat de behoeftige klasse wel degelijk door den maatregel meer en goedkooper vleesch zal kunnen verkrijgen, omdat naar mate de meervermogenden meer vleesch gebruiken, de zoogenaamde afval voor de minvermogenden zal vermeerderen. Zoo men meer slagtvee mogt uitvoeren dan tot nu toe het geval was, dan zal daaruit wel degelijk een groot voordeel voor de behoeftige klasse ontstaan. Zoo het waar ware, dat de accijns door de meer vermogenden en door den rijke alleen betaald wordt, die toch tegen elken prijs vleesch koopen, dan zou eene krachtige verhooging van den accijns wenschelijk zijn. Spr. blijft volhouden, dat de accijns werkt als eene premie op den uitvoer. Immers het transport kost slechts ƒ 12 à ƒ 15, terwijl de inlander ƒ 30 aan accijns moet betalen. De vleeschhouwer kan den prijs niet naar willekeur vaststellen. De uitvoer wordt boven den invoer bevoordeeld. Spr. toont ook aan de juistheid der berekening omtrent de vermindering, die de afschaffing van den accijns zal ten gevolge hebben. Hij heeft zijne berekening geput uit goede bronnen. Hij heeft de marktprijzen van de hoofdsteden der beiden rijken genomen. Nog dezer dagen heeft hij bij twee voorname handelshuizen in Amsterdam en Rotterdam inlichtingen doen inwinnen, die de juistheid zijner berekeningen

aangetoond en waarvan de slotsom is, dat de halprijzen te Londen oneindig goedkooper zijn dan te Amsterdam of te 's Hage en dat het bedrag van den accijns wel degelijk een nadeeligen invloed op den verkoopprijs uitoefent.

Wat het tonnegeld aangaat, ook dat punt zal door een der mede-voorstellers behandeld worden. De Min. van Fin. heeft daaromtrent berekeningen medegedeeld, naar aanleiding van consulaire berigten of andere officiële stukken. Hij oppert den twijfel of die berekeningen wel juist zijn. Immers in 1851 is het vraagstuk bij het onderzoek [illegible] gevraagd, waarop hij zijne berekeningen heeft doen steunen. Daarbij komt, dat hem is toegeschenen, dat inderdaad de accuratesse van de gedane opgaven valt te betwijfelen. Men heeft dat tonnegeld de locomotief van het voorstel genoemd. Hij vraagt, of die vergelijking wel de juiste is en of welligt het tegenovergestelde het geval is. Hij herinnert, dat hij vroeger een voorstel nopens deze zaak gedaan heeft, dat hij zich later verpligt zag, in te trekken.

Ten slotte zegt Spr., dat het beginsel der voorstellers is, dat op den accijns en op de eerste levensbehoeften op het voorbeeld van Engeland moet worden teruggekomen. Het is zijne overtuiging, dat men door den stroom des tijds, door den grondzoek der eeuw daartoe geleid wordt. Het is zijn doel, om op gematigde, maar standvastige wijze op dien weg vooruit te gaan. Hij hoopt noch ter regter-, noch ter linkerzijde van dien weg af te wijken. Hij hoopt, dat hij zich door geene verkeerde voorstellingen zal laten begoochelen en wenscht dat doel steeds voor oogen te houden. Welk lot ook aan het voorstel beschoren zij, komt het hem voor, dat het niet formeel is tegengesproken, dat de finantiën van den Staat eene afschaffing van belasting gedogen. Mogelijk ligt het aan hem, maar het is hem toegeschenen, dat de verklaringen van de Ministers van Fin. en Buitenl. Zaken niet zoo eensluidend waren. De eerste heeft geen uitzigt op veranderingen in de belastingen gegeven. Spr. houdt zich aan de straal die hij in de rede des Mins. van Buitenl. Zaken geopend heeft te ontwaren. Als die hoop mogt worden verwezenlijkt, dan zullen de voorstellers zich verheugen, dat de poging, hetzij dan door de oppositie gedaan, maar zeer zeker niet door eene stelselmatige oppositie, een gewenscht gevolg zal hebben opgeleverd.

De Min. v. Justitie acht zich verpligt den vorigen Spr. op een paar punten te beantwoorden. Hij gelooft, dat die Spr. zich bedriegt in zijne finantiële berekeningen; maar hij acht het voor zeker, dat zoo er bij gewone inkomsten een overschot bestaat, elke Reg. (en zeker de tegenwoordige) zich gelukkig zal rekenen, als zij eene vermindering van lasten kan voorstellen. Elke Regering zou gewis die gelegenheid aangrijpen. Maar al ware die finantiële toestand zoo gunstig, dan nog zou de vraag ontstaan, of men juist nu tot de afschaffing zou besluiten. Over de keuze van het middel weidt hij niet uit. Alleen zal hij zeggen, dat door het gedane voorstel geene hulp wordt verleend aan hen die lijden, maar dat men te gemoet komt aan hen, die den accijns kunnen betalen. De gedane keuze is dus ongelukkig. Maar de afschaffing eener belasting op dit oogenblik is in allen gevalle ongeraden. Z. Exc. vestigt toch een blik op den politieken toestand der aarde. Hij gelooft, dat als de spreker met aandacht de openbaar gemaakte verklaring der vier mogendheden naleest, hij minder gerust zal zijn, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt dat Perzie de zijde van Rusland heeft gekozen. Elk die een blik geslagen heeft in de geschiedenis moet dan wel bekommerd zijn voor de gevolgen. Hoe dit ook zij, de politieke toestand is niet helder. Al bestond er dan een overschot op de gewone inkomsten, men zou zich daarvan niet moeten ontdoen. — De Spr. is met zijne rekening krap uitgekomen. De duurte der levensmiddelen drukt echter reeds op het budget van uitgaven. Het is dus te voorzien dat er eenige tonnen meer zullen worden gevorderd; zoodra dit het geval is, gaat de berekening mank en ontstaan er op nieuw te korten. — Spr. heeft gewezen op den weg van de bezuinigingen en op het verslag van November 1848. Z. Exc. zou kunnen vragen, of in de laatste jaren door het vorig Ministerie dat verslag is in het oog gehouden. Hij weet ten minste niet, dat na de aftreding van het Ministerie van 1848, het volgend Ministerie de beginselen van dat verslag in toepassing heeft gebragt. Het moge hier en daar geschied zijn, doch in de hoofdpunten, werd het, gelooft hij, niet gevolgd. Daarom bevreemdt het hem, dat juist een lid van het vorig Ministerie hem dat verslag voor de voeten werpt. Z. Exc. herinnert dat het bedoelde verslag is opgemaakt in een jaar toen er een te kort van millioenen ontstond en men niet tot zuinigheid maar tot karigheid moest overgaan. Dat verslag bevatte grondslagen en algemeene trekken, om in den nood te gemoet te komen. Dat blijkt uit het slot van hetzelve. Uit het antwoord des Konings op dat verslag was, dat Z. M. bij de bestaande noodzakelijkheid tot bezuiniging, zich over het geheel daarmede wel kon vereenigen. Ware toen de finantiële toestand zoo geweest als die werkelijk nu is, dan zou menig punt van bezuiniging niet aangeraakt zijn. Even als toen is hij voor bezuiniging gestemd en is hij van oordeel, dat elk minister doordrongen moet zijn van den geest des ministers van finantien en alles aanwenden, om, als de dienst er niet onder lijdt, de uitgaven te verminderen. Dat verslag kan echter de voorstellers niet baten, want juist onder het vorig Ministerie werden de meeste uitgaven voor publieke werken toegestaan of toegezegd. De uitgaven liggen er, de gemaakte rekening kan dus geen steek houden. De finantiën zijn pas uit hunnen zieklijken toestand hersteld. Even als aan eenen herstelden persoon, mag men op de finantiën toepassen de regelen: wees voorzigtig, doe geene uitspattingen, opdat gij niet op nieuw in uwe oude kwaal vervalle.

De heer van Bosse komt op tegen de bewering, dat er eenigen grond zou zijn gegeven, om de gemaakte berekeningen krap te noemen. Wat de beginselen van het verslag van 1848 betreft, zij zijn wel degelijk in vele opzigten door het vorig Ministerie opgevolgd, als: die nopens het Koninklijk Nederl. Instituut; de opheffing der werf te Rotterdam; de vereeniging der akademie te Breda en het instituut van Medemblik; de nieuwe regeling van het collegie der raden en generaalmeesteren der munt; en de opperhoutvesterij. Hij doet eene paar vragen aan den minister van Finantiën: 1°. om te bespoedigen de mededeeling van de Staten der opbrengst van de belastingen gedurende de verloopen elf maanden; en 2°. omtrent de gelden, nog voor amortisatie beschikbaar, daar Z. Exc. zich onlangs heeft laten dwingen, om nog twee mill. meer over 1852 voor dat doel te bestemmen. Het is geen verwijt, maar hij dringt op verdere amortisatie aan.

De *Minister van Finantiën* zal niet gewagen van den dwang die hem zou zijn aangedaan. Anders zou hij kunnen wijzen op den grooteren dwang, die zijnen voorganger werd aangedaan, toen deze de conversie van $\frac{1}{2}$ op $\frac{1}{2}$ pct. moest verhoogen. Hij heeft alleen het woord gevraagd, om de gegrondheid zijner berekeningen over het tonnegeld te staven. Tegen de stellige ontkentenis van den spreker stelt hij eene stellige [illegible] over.

Den heer Hugenholtz komt het voor, dat de opgaven, welke den minister zijn medegedeeld, niet juist kunnen zijn.

De *Minister* antwoordt daarop, dat het hier een secondair punt betreft, maar dat hij geheel bereid is de bescheiden op het bureau neder te leggen; dan kan men zich van de juistheid overtuigen.

De heer van Bosse merkt op, dat hij alleen betwijfelt heeft de juistheid van hetgeen aan den minister is medegedeeld; maar dat hij geen oogenblik de waarheidsliefde van den minister heeft in twijfel getrokken. Wat de conversie aangaat, zoo de vorige minister van finantiën niet dan schoorvoetende tot het ontwerp der $3\frac{1}{2}$ pct. is overgegaan, dan blijkt het uit de ondervinding, dat de toenmalige minister niet zoo geheel verkeerd heeft geoordeeld.

Het vervolg der beraadslagingen wordt bepaald op morgen. Met 34 tegen 20 stemmen wordt besloten, dat de zitting alsdan ten 12 ure zal aanvangen, daar de ministers de algemeene beraadslagingen over de Staatsbegrooting in de Eerste Kamer moeten bijwonen.

Zitting van Woensdag, 21 December.

[De ruimte, welke wij noodig hadden voor de mededeeling van de uitmuntende redevoering des Heeren van Bosse, noodzaakt ons, slechts een *kort overzigt* te geven van de zitting van heden. Wij komen echter ook op deze zitting morgen, in een *Bijvoegsel*, terug.

Red.]

De heer de Man, een der voorstellers, stelt op den voorgrond, dat ook de verwerping van het voorstel een gunstig gevolg zal hebben: namelijk, dat het vraagstuk, dat het hier geldt, zal zijn bepaald, en de partijen, die tegenover elkander staan, scherp zullen zijn afgeteekend. Spr. schetst de taktiek der partij, die tegenover de voorstellers staat, hierop kortelijk nederkomende, dat men de hoofdvraag — ontheffing van de mindere standen — ter zijde schuift, of het voorstel isoleert, geheel op zich zelf beschouwt, zonder het verband in aanmerking te nemen, dat tusschen het voorstel en het beginsel van meer algemeene ontheffing bestaat.

De tegenstand was bovendien op de zonderlinge redenering gegrond, dat men eene ongelukkige keuze had gedaan. Spr. toont aan, dat zoolang niet al de accijnsen in eens ter afschaffing werden voorgesteld, men steeds zou kunnen zeggen: waarom deze en niet gene belasting? Gewis zou de afschaffing van de belasting op het *gemaal* verkieslijker zijn gewecst; dit punt was dan ook tot op het laatste oogenblik in overweging; maar men moest wijken voor de harde wet der noodzakelijkheid. Zonder aequivalent was zoodanige afschaffing eene *onmogelijkheid*. Men heeft dus besloten, liever iets te doen dan in het geheel niets. Spr. wijst aan, dat hetgeen men verlangd had, de afschaffing van de opcenten op het gemaal, *niets* beteekenen zou, omdat die opcenten het $\frac{1}{4}$ niet bedragen van de belastingen en al de formaliteiten evenwel zouden moeten blijven bestaan.

Ook des voorgeslagen tijdelijke schorsing van belastingen achtte de Spr. ondoenlijk, omdat het dan gewis moeijelijk zou zijn de werking der belasting op nieuw in te voeren. Die schorsing, vooral wat de belasting op de *rogge* betreft, was bovendien *onmogelijk*. Tegenover de verklaringen der Regering dat zij *niets* zal doen, en bij de erkentenis van hen, die op de afschaffing van andere belastingen of op hare tijdelijke schorsing aandringen, dat de tijd dringt en onmiddellijk gehandeld behoort te worden, bevreemdde het den spr., waarom die leden dan geen voorstel hadden gedaan? Aan die leden beval de spr. nog eens ernstig en bescheiden de overweging van het voorstel aan, dat de *eerste stap* was, om te geraken tot het gemeenschappelijk doel: zoo veel mogelijke ontheffing der mindere standen.

Met kracht en klem bestreed Spr. de *tegenwoordige* en zonderlinge leer van den Heer de Kempenaer: dat men het voorstel niet mogt aannemen, *omdat* de Regering het afkeurde, en dat door het doen van het voorstel het roer van den Staat zou zijn aangevat. Met verpletterende argumenten wijst Spr. aan, dat de Heer de Kempenaer zelf het eerst en het krachtigst had medegewerkt, om in de Grondwet het regt van initiatief te brengen, en toen dat nog niet was erkend niet geschroomd had een groot deel te nemen aan de poging, om eene *geheele grondwets-herziening* van de Kamer te doen uitgaan!

De heer Reinders, mede een der voorstellers, ontwikkelt de redenen, waarom hij getrouw aan zijne vroegere beginselen omtrent het belastingstelsel, zich gereedelijk bij de voorstellers heeft gevoegd. Spr. bestrijdt breedvoerig de aangevoerde cijfers, ten betooge, dat de accijns minder zou kosten dan de voorstellers hadden betoogd. Hij besluit met de hoop uit te drukken, dat ieder iets van zijne begrippen en meening over de beste wijze van ontheffing van belasting zal laten vallen, opdat reeds nu gedaan werd, wat mogelijk was, tot het doen regt wedervaren aan de minder gegoede standen.

De heer Hugenholtz, een der voorstellers, wederlegt de beweringen van Ministers en leden der Kamer, die eene politieke strekking in het voorstel hebben gezocht en gevonden, en die strekking in een hatelijk daglicht hebben gesteld. Hij komt tegen deze beweringen op en toont aan, hoe hij noch een der voorstellers populariteit bejagen of eene politieke demonstratie op het oog hebben. Met klem betoogt hij, hoezeer de partij, waartoe hij behoort, sedert de laatste maanden wordt miskend en krachtens allerlei onwaardige insinuatien en onware voorstellingen, niet als de partij, die de Grondwet wil naleven en handhaven, maar als eene ultra-democratische wordt afgeschilderd, als de vijanden van Vaderland en Koning. Met verontwaardiging wierp Spr. deze onwaardige beschuldigingen terug op hen, die niet terugdeinzen van ze op te werpen.

Overgaande tot het vraagstuk zelf zette spr. het betoog voorop, dat de Natie wel degelijk rijp was om te beslissen over de quaestie van ons belastingstelsel. En met verbazing had spr. den heer Dirks onlangs hooren betoogen, dat ruim 500 adressanten uit Leeuwarden, onder anderen, niet zouden weten, wat zij hadden geteekend.

Spr. komt daartegen op; hij voor zich zou zich althans niet vermeten hebben zulk een oordeel uit te spreken over het *begrip* en het *gezonde verstand* van zoo vele personen, als dit adres hadden onderteekend en waaronder, naar het zeggen van den heer Dirks, zelfs *vrienden* en *kennissen* zich bevonden!! Spr. vroeg of zoodanig oordeel ook treffen moest o. a. al de adressen over de Grondwets-herziening, bij de April beweging, enz.?

De Spr. treedt alsnu in eene verdediging van het voorstel, in zoover het tonnegeld betreft en behandelt daarbij de twee volgende vragen: welke is de werking van ons tonnegeld op den handel in het algemeen, en welke is zijn invloed op den prijs der eerste levensbehoeften? De slotsom dier beschouwing [waarop wij mede later terugkomen] is, dat de handel, door de afschaffing van het tonnegeld, een magtigen stoot tot vooruitgang zal erlangen, terwijl zij tevens wel degelijk een gunstigen invloed op de prijzen der levensbehoeften zal oefenen.

De heer van Hoëvell, een der voorstellers, gelooft waarheid te spreken, wanneer hij beweert (het woord: *verguizing* zal hij niet bezigen), dat men niet de argumenten van het voorstel, maar de *voorstellers* heeft trachten te verdelgen. Men heeft hen voorgesteld, alsof ze als het ware hun zuiverings-eed, op de Grondwet afgelegd, zouden hebben geschonden. Gelijke verguizing der personen was te vinden in het tooneel, dat het Ministerie gister had geleverd, toen het op onwaardige wijs beschuldiging op beschuldiging stapelde tegen eene oppositie, die men als niet eerlijk wilde doen voorstellen. Spr. wilde nu gevraagd hebben of zoodanige wijze van bestrijden wel eerlijk kan genoemd worden? Al die verguizingen had de Spr. echter met kalmte aangehoord, omdat de Natie onpartijdig zal oordeelen en zijn geweten gerust is.

Spr. alsnu tredende in de eigenlijke behandeling van het Voorstel, verdeelde zijne redevoering in drie hoofdeelen:

In het eerste hoofddeel toonde de Spr. aan, dat men hem ten onregte van inconsequentie had beschuldigd.

In het tweede hoofddeel betoogde de Spr. dat de toestand onzer Indische geldmiddelen de voorgestelde afschaffing van belastingen gedoogde.

Het derde hoofddeel zou zijn gewijd aan het betoog, dat de hervorming van het belastingstelsel, waarvan het Voorstel een eerste stap was, in naauw verband staat tot een goed beheer van onze overzeesche bezittingen; maar dat derde deel zal door den Spr. heden avond ten $7\frac{1}{2}$ ure worden behandeld.

[Wij komen ook op deze rede uitvoerig terug.]

Eerste Kamer.

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft, in hare zitting van heden, na discussie, aangenomen het wets-ontwerp tot amortisatie en aflossing van schuld, en dat, bekrachtigende het Koninklijk Besluit van 15 Sept. jl. tot vermindering van de regten van invoer op de granen en andere levensmiddelen, beide met algemeene stemmen.

Daarna heeft de Kamer de discussiën aangevangen over de Staats-begrooting voor 1854, en die voortgezet tot en met het IV hoofdstuk (*Justitie*)

(*Vervolg van het Verslag der Eerste Kamer over de Staatsbegrooting van* 1854).

IXde HOOFDSTUK *A. Nationale Schuld*, heeft geene aanleiding tot bedenkingen gegeven.

IXde HOOFDSTUK *B. Departement van Finantiën*. Ilde Afdeeling. Eenige leden zijn teruggekomen op de wenschelijkheid eener herziening der bestaande bepalingen omtrent de administratie van de grootboeken der Nationale Schuld, waaromtrent reeds vroeger eene toezegging door de Regering

was gegeven; en op de ten vorigen jaren reeds behandelde vraag aangaande het genot van premien door het Pruissisch gouvernement verleend aan Nederlandsche ambtenaren, die op de grenzen aanhalingen doen. Met genoegen heeft men de toezegging van regeringswege vernomen, dat eene afschaffing der paarden-posterij weldra zal worden voorgedragen.

Xde- HOOFDSTUK. *Departement van Oorlog.* Eenige leden konden zich met het hooge cijfer dezer begrooting niet vereenigen. Zij konden niet toegeven, dat de pensioenen, gagementen, onderstanden en wachtgelden, welke tot een vrij hoog bedrag op deze begrooting werden aangewezen, eigenlijk niet zouden behooren te worden medegerekend onder het totale cijfer der oorlogskosten. Eene mogelijke verhooging van deze uitgaven, waartoe de Regering zeer geneigd schijnt te zijn, werd door hen met bekommering gadegeslagen. Dit deed vooral ook bij hen de vrees ontstaan dat men van lieverlede zou terugkeeren tot vroegeren toestand, waarbij de geldmiddelen werden uitgeput door voorziening in oorlogsbehoeften, en dat wel in vredestijd. Naar hun oordeel werd aan vestingwerken te veel geld besteed, en scheen het wenschelijk, die uitgaven in te krimpen, ten einde meer manschappen op de been te kunnen houden, of krijgen wanneer dit vereischt mogt worden.

Vervolg morgen.

Buitenland.

Betrekkelijk de Oostersche zaken wordt gemeld, dat Turkije zich geneigd heeft betoond, tot de conferentie over den vrede toe te treden.

De onderhandelingen tot het sluiten van eene leening voor Turkije schijnen, bij de ongeneigdheid van een Britsch huis, niet te zullen slagen.

De Portugesche kroonprins wordt te Brussel verwacht; volgens geruchten, alsof hij met de Belgische prinses in het huwelijk zou treden.

Te Turin zijn de kamers geopend; de koning heeft in de aanspraak, bij die gelegenheid, gewezen op den uitslag der verkiezingen, die gunstig voor de grondwettige orde van zaken zijn uitgevallen, welke de koning verklaarde te zullen handhaven.

Binnenland.

's Gravenhage, 21 December.

Z. M. heeft goedgevonden tot auditeur bij den schuttersraad der dienstdoende schutterij te Zierikzee, en bij dien van het bataillon rustende schutterij n°. 2, in de provincie Zeeland te benoemen mr. C. J. Fokker, procureur en lid van den gemeenteraad te Zierikzee.

Z. M. heeft goedgevonden tot burgemeester der gemeente Wolphaartsdijk te benoemen H. van Strien HWz.

Z. M. heeft goedgevonden tot burgemeer van Budel te benoemen J. C. A. Rutten, secretaris dier gemeente.

Z. M. heeft eervol ontslag verleend: aan den heer B. Maandag, op verzoek, als secretaris van het polderdistrict der Brempsche, Oldenhaafsche, Hooglurensche en Oldburgsche dijken [Gelderland;] aan den heer J. Kuijper Jz., op verzoek, als gezworene der vrije polders onder Tholen [Zeeland;] benoemd: *a.* in het bestuur van den hoogen Maasdijk van Stad en Lande van Heusden, vereenigd met den Drongelschen en Oudheusdenschen Zeedijk [Noordbrabant;] tot lid, tevens voorzitter, den heer H. C. de Jongh; tot leden de heeren C. Kleijn en G. Millenaar; *b.* tot lid, tevens voorzitter, in het bestuur van den Eethenschen en Meeuwenschen Zeedijk [Noordbrabant]; den heer T. J. van Buuren; tot leden of heemraden in het dijk- en polderbestuur van Mars en Wijth, onder Grave [Noorbrabant], de heeren J. L. Friesen, H. H. Keijenberg en P. van Clarenbeek; *d.* tot leden in het bestuur van den polder het Hooghemaal [Noordbrabant;] de heeren J. C. van Hoorn en J. van de Wert; *e.* tot lid van het bestuur van den polder Stein [Zuidholland,] den heer F. Streng; *f.* tot heemraad van den Molenpolder onder Rhoon [Zuidholland] den heer N. de Koning; *g.* tot dijkgraaf van Katwoude [Noordholland], den heer J. de Wit; *h.* in het bestuur der Assendelver Zeedijk [Noordholland], tot heemraad van Assendelft den heer H. Smit; tot heemraad voor Crommenie den heer H. D. Avink; *i.* tot toeziende gecommitteerde in het dijksbestuur van den Engwierumer polder [Friesland], den heer mr. J. G. Kingma; *j.* tot dijkregter van het Dijkregt en Zylvest Bellingwolde (Groningen). den heer H. H. Roekmaker; *k* tot dijkregter van Kroonpolder (Groningen), den heer J. K. Brouwer, *l.* tot dijkregter van Nieuw Beerta [Groningen], den heer L. L. Dijkema; tot dijkregter van Beerta, provincie Groningen, den heer J. J. Einjes.

Volgens een berigt van Zijner Majesteits consul te Mexico, dd. 1 November jl., was aldaar voor eenige dagen een besluit uitgevaardigd, houdende: dat schepen, die in de havens der Republiek, om averij te herstellen, en om zich te provianderen binnenloopen, geen tonnegeld betalen zullen; en dat schepen, die steenkolen voor de nederlage te Acapulco brengen, alleen 4 realen per ton die ontladen wordt zullen voldoen. In den handel blijft het voortdurend zeer stil, terwijl er verder in die Republiek onderscheiden zware belastingen geheven zijn.

Bij dit nommer wordt gratis verzonden een *Bijvoegsel*, bevattende de redevoeringen van de Heeren Thorbecke en van Hall, uitgesproken in de ochtendzitting van gisteren.

In dit *Bijvoegsel* (reeds heden ochtend aan onze geabonneerden in de residentie rondgezonden) zijn, ten gevolge van den grooten spoed, de volgende fouten ingeslopen, die wij onzen lezers verzoeken te willen verbeteren:

Kolom 1	regel 20	van boven staat	*onzijdigheid*	lees	*ontijdigheid.*
" "	36	" " "	*zij die nu*	"	*zij die nog.*
" "	49	" " "	*moet*	"	*moest.*
" 4	" 48	" onder	" *hoofdambtenaar*	"	*hofambtenaar.*

In de zitting der Tweede Kamer van heden is ingekomen een wetsontwerp tot *verhooging* van hoofdstuk VII der Staatbegrooting over 1853, ten einde aan den heer LIGHTENVELT, ook over het loopende jaar, toe te kennen een tractement als Minister voor de R. C. Eeredienst.

Het einde der discussiën over het voorstel der negen leden schijnt nog niet te voorzien. Ziet hier de lijst der nog ingeschreven sprekers: De heeren van Heiden Reinestein, de Lom de Berg, van Reede van Oudtshoorn, van Asch van Wijk, Zylker, Hengst, Baud, Strens, Luyben, Stolte, Hoekwater, van Akerlaken, van Rappard, Schimmelpenninck van der Oye, Sloet tot Oldhuis, Sleeswijk Vening, Sander, van Franck, Ten Cate, van der Veen, Engelen en Dirks.

Op art. 1 zijn ingeschreven de heeren Godefroi en van Heiden Reinestein; op art. 3 mede laatstgenoemde heer.

De *N. R. C.* meldt, dat de gemeente-commissie over het ziekenhuis te Rotterdam bij het ontvangen van de inschrijvings-biljetten van de noodige aanzienlijke hoeveelheid vleesch, van een der voornaamste vleeschhouders in die stad, den heer E. A. Hoesteijn het aanbod heeft ontvangen, om in geval het bij de Tweede Kamer aanhangige wets-voorstel tot afschaffing van den accijns op het geslagt mogt worden aangenomen, het vleesch 5 cts. per pond minder te leveren.

Op den 20sten dezer promoveerde aan de Leijdsche Hoogeschool tot doctor in de verloskunde, de heer L. M. van Bochove, med. doctor van Nieuwerkerk a/d. IJssel.

De termijn van dupliek in de zaak van de stad Leijden tegen den staat der Nederlanden, werd gisteren voor de eerste kamer der arr. regtbank te Amsterdam, door mr. Faber van Riemsdijk, lands-advocaat, voorgedragen.

Men verneemt, dat de hoogleeraar W. Vrolik te Amsterdam, dezer dagen is benoemd tot correspondent der *Königlich Böhemische Gezellschafft der Wissenschaften* te Praag.

Op den 18den dezer heeft eene commissie van drie studenten van de Leidsche Hoogeschool, een adres overhandigd aan den heer Jhr. Gevers van Endegeest, curator van die hoogeschool, waarbij de curatoren worden uitgenoodigd, gevolg te geven aan het door den heer Gevers gedane beroep op de deelneming van bijzondere personen, indien de zaak niet van de Regering uitging, om een sterrekundig Observatorium te Leiden op te rigten. De algemeene kas van het studenten-corps heeft daarvoor reeds *ƒ* 500 afgezonderd, terwijl bovendien inteekenlijsten onder de studenten zouden rondgaan.

'S Bosch, 20 December. Zoowls wij gemeld hebben, en in no. 165 van dit blad werd opgenomen, doch abusievelijk later door een ander berigtgever tegengesproken, zijn de Pater Redemptoristen, ten getale van 12, in 's Hertogenbosch aangekomen, en begint Donderdag de negendaagsche godsdienstoefeningen, hoofdzakelijk in biecht-hooren en prediken bestaande. Bij deze gelegenheid zal het beroemde Bossche Mariabeeld, waaraan men talrijke wonderen toeschrijft, plegtig door Mgr. den Aartsbisschop van Utrecht in de hoofdkerk van St. Jan weder geplaatst worden, hetgeen tijdens de beeldstorming door Mejufvrouw Anna Hambroek, uit die kerk gevlugt, naar eene Roomsch-Catholieke kerk te Brussel den 23 December 1630 overgebragt, en aldaar tot den huidigen dag verbleven is.

— Men verzekert ons, dat de orde der Redemptoristen de gewezene bierbrouwerij „de Zon," gelegen alhier in de Postelstraat heeft aangekocht, om daar een klooster dier orde te bouwen.

— Zoo ergens dan zeker is in het Arrondissement van 's Hertogenbosch alles meer dan rustig, en hoort men bijna van geene diefstallen, waartoe de dure tijd en het barre jaargetijde nog al aanleiding geven. De milddadigheid opent alom hare handen, en de policie is buitengewoon behoedzaam.

Laatste Berigten.

Z. M. heeft benoemd tot plaatsvervanger van den kantonregter te Naarden, G. P. J. Mol, genees-, heel- en verloskundige aldaar.

Z. M. heeft aan A. J. Chevalleran, op zijn daartoe gedaan verzoek, verleend eervol ontslag als plaatsvervanger van den kantonregter te Ommen.

Z. M. heeft goedgevonden, den heer J. Bunge, wiens diensttijd als lid der commissie voor de vaart op den Rhijn, te Amsterdam, met den 31sten December 1853 eindigt, voor die betrekking op nieuw te benoemen.

WEENEN, Woensdag, 21 December. De *Oesterreischische Corr.* meldt dat Persie door tusschenkomst van Prins Woronzoff aan het Russische gouvernement 30,000 man hulptroepen heeft aangeboden. met verzoek een Russischen bevelhebber aan het hoofd dier troepen te plaatsen.

TRIEST, Dingsdag 20 Dec. De Russische prins Bebutoff heeft den 2den dezer voor Alexandropol de Turken geslagen, bij welke gelegenheid 24 stukken geschut met de bajonet door de Russen veroverd werden. 3000 Turken zijn bij deze ontmoeting gesneuveld.

222ste Nederlandsche Staats-Loterij.

3e LIJST. 1e KLASSE.

Uitgekomene hooge prijzen.

N°. 14970, 9847 en 3875 ieder *ƒ* 1000.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 21 December 1853.

Nederland.	Pct.		Rusland.		
Ned.W.Schuld.	2½	61 15/16 2 1/16		Pct.	
Dito Certificat.	3	74 1/8 (2 1/16	*Hope* 1798/1816	5	105 1/8
Dito Dito	4	92 5/16 3/8 5/8	Dito 1828/1829	5	103 3/8 1/4
O. I. Leening.	4		Cert. 1831/1838	5	
Amort. Syndic.	3½	92½ 3/8	Dito Dito	4½	
Hand.-Maats.	4½		Dito *Hope*	4	89
Belgie.			Dito *Stieglitz*	4	87 5/8 3/4
Certificaten.	2½		Dito dito 5e Ser.	4	
D° *Rothschild*	2½		Inschr. Assig.	6	
Frankrijk.			Certific. dito.	6	
Obligatiën	3				
Spanje.			**Polen.**		
Nieuwe	1	21 11/16 3/4	Obligatiën	[illegible]	
Dito Buitenl.	3		**Oostenrijk.**		
D° Binnenl. c/m.	3	41 11/16 3/4			
Bew. Sp. Com.		5 1/8	Metalliek	5	76 5/8 3/4
Amort. Schuld.		[illegible]	Dito bet. Amst.	5	92
Portugal.			Dito letter B.	5	92
Londen nieuwe	3	37 5/8 15/16 11/16	Dito 1847	2½	39 3/8 3/4
Dito uitgest.	4	15 5/8	Dito 1851/1852	2½	39 5/8 3/4

Mexico te Londen Onb. 22 9/16, 5/8; Ecuador 3 1/16; Peru 4½ pct. 66, 3/4, 3/8.

Over het geheel waren Hollandsche fondsen heden wederom hooger gezocht.

Van Buitenl. effecten valt alleenlijk de aanzienlijke om het in prijs verbetering in Portugeesche in Peruanen te vermelden; klimmende de eerste ruim ½, en de laatste ruim 1 pct. hooger terwijl alle de overige soorten iets beter dan gisteren sluiten.

FRANKFORT, Dingsdag, 20 Dec. 5 pct. Metal. 80 1/8; Bankact. 1400; Spanje 1 pct. 21 7/8; dit. 41 3/8; Wissel op Weenen 102 3/4.

Willige beurs.

PARIJS, Dingsdag 20 December. Fr. 3 pct. 75.10; dito 4½ pct. 102. —; Sp. 1 pct. 22; dito 3 pct. 42 3/4.

De 3 pct. zijn 40 c., de 4½ pct. 90 c. gerezen; Spaansche mede williger.

WEENEN, Dingsdag 20 Dec. 5 pct. Metall. 93 3/4; Bankact. 1377; Wiss. op Londen 11,17; Zilver 15¼.

Fonds iets flaauwer, wissel onveranderd.

LONDEN, Dingsdag 20 December. Consols op tijd 94 94 3/8 à ½; Mexico N. 3 pct. 24½, 24 5/8 à 7/8; Peru N. 4½ pct. 66 à 68, 66½ à 68; Spanje 1 pct. 22 1/8, 22 1/16 à 3/8; Wissel Amst. 11.15 3/4.

BIJVOEGSEL,

behoorende tot «DE GRONDWET» van 22 December 1853.

Redevoeringen van de heeren THORBECKE en VAN HALL, uitgesproken in de ochtend-zitting der Tweede Kamer van 20 December.

De heer THORBECKE heeft het woord (1).

Hij heeft op menige beschuldiging te antwoorden, en daarmede ook de zoodanige, die voorkwamen in de rede des Ministers. De voorstellers vinden het in geenen deele vreemd dat de minister het woord nam; maar wel dat die min. op dit oogenblik, gereden is in een hartstogtelijk en partijdig pleidooi tegen het voorstel en de *voorstellers*. De Min. heeft gezegd, dat de aanvallen tegen het voorstel duidelijk hebben aangetoond de leemten van hetzelve en dat daarbij tevens de ware strekking was in 't licht gesteld. De voorstellers hadden niet verwacht, dat de min. den aanval zou opnemen zonder de beschuldigden te hebben gehoord, evenmin als zij hebben kunnen verwachten dat de minister zich zoo gereedelijk zou hebben aangesloten bij al die partij-verwijten en beschuldigingen die in deze discussien zijn geworpen. Hadde de minister zich bepaald bij het betoog der onzijdigheid van het voorstel, en wijders bij de uiteenzetting dat het voorstel zou zijn een greep in 't belastingstelsel, en dat die greep niet goed, niet doeltreffend was: de voorstellers zouden het kunnen begrijpen; maar de minister heeft zich vereenigd met het verwijt, alsof dit voorstel gedaan ware met het doel, om de Regering te belemmeren, alsof er staatkundige nevenbedoelingen bij de voorstellers waren. De minister heeft zich wijders beroepen in betrekkelijke vergelijking der Mem. v. Toel. en der Mem. v. Beantw. om daaruit af te leiden dat de voorstellers eerst iets anders hadden voorgesteld dan later uit de Mem. v. Beantw. zou zijn gebleken.

Spr. zal, alvorens tot de hoofdpunten te komen, eenige opmerkingen vooraf doen gaan. 1°. en dat had Spr. ook niet in de Ministeriele rede verwacht, de aanmerking dat twee der vorige Ministers het tegenwoordig bewind van achterlijkheid zouden hebben beschuldigd; zij die nu zoo schuldig, zelven van nalatigheid waren beschuldigd. De Minister doelde hier op de gedragslijn van het afgetreden Kabinet in de kerkelijke zaak. — Waarom hier twee zaken te zaam verbonden die niets met elkander gemeens hebben? Weet de Minister niet, dat ieder lid van een aftredend bewind [illegible] aan beschuldigingen bloot staat; en weet [illegible] dat het beroep daarop te minder kan [illegible] beschuldigden zich openlijk hebben geregtvaardigd?

Er is door de voorstellers overigens geene beschuldiging tegen het ministerie wegens achterlijkheid ingebragt; er is eene overtuiging uitgesproken, dat in de bestaande omstandigheden *spoediger* moet worden gehandeld dan de Regering zeide van oordeel te zijn; dat is niets anders dan een verschil van inzigt; en vat men dit anders op, vat men het op in den geest des ministers bij zijne rede van heden, ja dan kan hij dit niet anders beschouwen dan dat de ligtgeraaktheid wat al te ver gedreven wordt.

2o. de minister zeide: zoo er achterlijkheid is, dan is deze te wijten aan het bewind dat onlangs aftrad; want dit had het in de magt vroeger een dergelijk voorstel van de Regering [illegible] verslag der rapporteurs in verband tot de discussien. Ook daarin wordt het vermoeden van staatkundige beweegredenen, van politieke demonstratie op den voorgrond gesteld. Hetzelfde verwijt is reeds bij de vraag over de prise en considération gedaan, maar ook beantwoord. — Dat zelfde verwijt is in de discussien herhaald en met klimmende heftigheid teruggegeven. Gisteren werd zelfs gezegd: de Kamer kan dat voorstel niet aannemen; omdat het is een strijd op leven en dood tusschen dit en het vorig ministerie; omdat het was, zeide men, een partijoorlog, waarin de rigting van het ministerie gehandhaafd en die van de voorstellers moest worden gekeerd.

De rigting *gehandhaafd!* Spr. heeft wel betoogd, dat men alle moeite doet om dit Ministerie eene rigting op te dringen, geheel tegenovergesteld aan het vorig bewind, maar waaruit blijkt dit? Uit de handelingen van het Ministerie niet, of niet duidelijk. Onlangs verklaarde nog een der Ministers, dat het tegenwoordig bewind even liberaal was als het vorige, misschien zal dit zijn in een anderen zin; maar waaruit blijkt in 't algemeen, en in de bijzonderheden, de oppositie van het tegenwoordig Ministerie tegen het vorige gouvernement?

Bij het kerkelijk geschilpunt? Het Ministerie heeft daaromtrent het vorige geregtvaardigd. Bij de bijbrenging der kritische lijst van de gebreken der organieke wetten in verband met het zoogenaamde manifest van 26 April? Ook niet.

De ministers hebben, tegenover den gerezen aandrang, verklaard, dat aan eene herziening der organieke wetten niet te denken valt, vóór dat de ondervinding de noodzakelijkheid er van zou hebben aangetoond. Eene dergelijke verklaring zou men uit den mond van het vorig ministerie, evenzeer hebben kunnen vernemen. Ligt de tegenstelling misschien in de wijze van toepassing der herziene Grondwet. De Regering heeft verklaard de toepassing en uitvoering te willen in den zin, waarin die Grondwet is aangenomen. Welnu, over dien zin, kan discussie plaats hebben. Het kan beteekenen in den [illegible] lijk nimmer eene zoo spoedige herziening verlangd hebben.

Die zin, die opvatting moet blijken uit handelingen. Geldt de tegenstelling soms de uitdrukking: dat de Grondwet in monarchalen zin moet worden uitgevoerd? Spr. vraagt: Wat beteekent die uitdrukking? Is zij eene beschuldiging? Zoo ja, dan vraagt hij: Waaruit *blijkt*, dat het vorig Gouvernement daarin zou zijn te kort geschoten? Spr. weet wel, men gaf aan die uitdrukking: *monarchalen* zin, wel eens den uitleg, dat men den Koning afscheidde van de Regering, maar m. i. gaat dit niet op. De Koning is het hoofd der Regering en de vereeniging van Koning en Ministers maakt een ondeelbaar geheel uit. Vraagt men dus of daarin eene tegenovergestelde rigting bestaat, Spr. kan het niet aannemen, dat het tegenwoordig bewind over dat punt anders denkt.

Spr. brengt dit in verband met eene beschuldiging, onlangs door den heer van Rappard geuit, dat, zoo 't geen voorwerp had, eene onwaardige insinuatie zou zijn geweest. Spr. wacht evenwel tot dusver nog het betoog dier insinuatie zoo zij werkelijk een voorwerp had. Spr. laat al die punten nu verder rusten, ook de naauwere verwantschap van het tegenwoordig Ministerie met de partij, die zich thans versiert met den titel van Christelijk historische, maar vraagt, wat toch heeft dat alles met *dit* voorstel gemeen? De discussien hebben het geleerd. Het voorstel zeide men, mag niet worden aangenomen, omdat de politieke strekking van het voorstel en van de voorstellers moet worden gekeerd.

[illegible] bijeen. Men zeide: het heeft eene gevaarlijke politieke strekking en gevaarlijke politieke gevolgen; het is eene partijzaak, eene donatie aan de arme klasse; eene liberaliteit van de schatkist, doch onder de onereuse voorwaarde dat bij aanneming de gevallen politiek der voorstellers weder moet worden geaccepteerd. — Spr. vraagt: waar hebben de voorstellers die voorwaarde gesteld? Waaruit blijkt dat doel? Blijft het voorstel niet op neutraal terrein? Waarin ligt dan die strekking? In de *personen* der voorstellers; daarover aanstonds nader. Men moest het voorstel ook verwerpen om zijnen aard; het was eene *lex agraria*, wier strekking was, om het volk te vleijen en Rome's val had ten gevolge gehad; men moest zulk een voorstel keeren om geene *Gracchussen* meer te hebben. Dat was het betoog van den heer v. D. BRUGGHEN, sterk ondersteund door den heer GROEN. Spr. herinnert aan den oorsprong der *leges agrariae*, die ten doel hadden eerlijk terug te geven de domeinen, die de oligarchie door onregt en willekeur en [illegible] eigendom aan de regtbeminnenden hadden ontrukt. Hij haalt eene plaats aan uit een geschrift van den beroemden NIEBUHR, waaruit blijkt, dat Rome's val zou zijn verhoed, wanneer de *leges agrariae* waren betracht geworden. Dat beroep dus door die beide sprekers, komt hem zeer te stade, zeker tegen hunne bedoeling; want die *leges* hadden ten doel een schreeuwend onregt te herstellen, en hij gelooft niet, dat men gewenscht zou hebben aan dit *Voorstel* deze strekking toe te kennen.

Men heeft gezegd: het voorstel wijkt af van, gaat verder dan de inzigten der Regering; bij aanneming zou het den schijn hebben alsof de Regering het vertrouwen der Kamer mist. Spr. trekt ook hier de argumenten van die sprekers zamen. — De Regering had immers alles gedaan door het besluit van 15 September tot aanmoediging van den aanvoer. Het ministerie moest bij aanneming van het voorstel aftreden; overnemen kon de Regering het voorstel in het geheel niet, en de aanneming zou zijn de val van dit bewind.

Spr. moet vragen is dergelijk betoog en gedragslijn de beteekenis van art. 110 der Grondwet? De Staten-Generaal hebben *het regt* voorstellen aan den Koning te doen. Ligt niet in dat artikel de kiem van oppositie, oppositie namelijk, zoo als Spr. die verstaat, niet uit vijandigheid, maar in het welbegrepen belang des lands. Voorwaar, als men een voorstel moet afwijzen omdat het niet strookt met de inzigten der Regering dan zou men kunnen zeggen: Eene vertegenwoordiging, die zoo weinig zelfstandigheid bezit, dat zij geen voorstel, op grond van art. 110 der Grondwet wil, als 't met de zienswijze der Regering in strijd is, zulk eene vertegenwoordiging toont niet op het oog te hebben het algemeen belang, maar betracht een slaafsche volgzaamheid; en eene Regering, die zoo zwak is, dat zij in elk voorstel, op grond van art. 110 der Grondwet gedaan, eene [illegible] eene Regering verdient niet te staan aan het hoofd van het land.

Maar *b.* nu de voorstellers. De heer DE KEMPENAER zeide, dat deze zich in den stuurstoel wilden plaatsen en het roer van het schip in handen nemen. — Eene vraag: wat zou die Spr. geantwoord hebben aan hen, die eene dergelijke beschuldiging tegen hem hadden ingebragt, toen hij in 1844 met nog acht leden der Kamer het initiatief heeft genomen, *niet* over een deel van belasting-wetgeving of een ander punt, maar, gelijk bekend is, 't initiatief van een voorstel, tot volledige herziening van de geheele Grondwet, en dus van de grondslagen van het gansche staatsgebouw in vollen omvang? Hij vermoedt, dat die afgevaardigde in het vuur of in den stroom zijner woorden of beelden, deze omstandigheid vergeten zal hebben. Want wat wordt thans anders gedaan dan wat toen die Spr. met anderen deed? Men stelt voor, dat de Kamer besluite de noodzakelijkheid van eenigen maatregel te onderwerpen aan de overige takken der wetgevende magt. Is dat nu zich plaatsen in den stuurstoel en het roer zelf in handen nemen?

Ook de heer MACKAY had een ander bezwaar tegen het voorstellen van een initiatief; er moesten vooraf vruchtelooze wenschen aan de Regering zijn kenbaar gemaakt en eerst dan zou men tot een initiatief besluiten. Spr. vraagt: waar staat zoo iets in art. 110 van de Grondwet? Maar, zeide men, en hier werden de voorstellers weder vastgeknoopt aan het voorstel, men zeide: het is een populair voorstel; het strekt om op de kiezers te werken; het is eene geldverspilling [illegible] voor de orde en rust, aanleiding gevende tot overdrijving, in zich bevattende de kiem [illegible] een constitutioneel [illegible] het blijkt ook dat de voorstellers en vroeger en bij de begrooting de meest gewigtige andere belangen op den achtergrond hadden gesteld, blijkbaar onder den invloed van hun voorstel.

Zoo luidde de redenering van den heer GROEN. — Wat dit laatste betreft, het tegendeel is gebleken bij de vroegere beraadslagingen, waaraan de voorstellers niet het minst deel hebben genomen. En de overige punten; Spr. zal ze niet allen aanroeren; slechts een antwoord. Het geheele betoog bewijst alleen de stelling, dat men het belastingstelsel, zoo als het is, niet mag aanroeren, wel tot verhooging, maar nimmer tot ontheffing. — Ja, maar de bedoeling der voorstellers moest worden gekeerd; [illegible] ging daar niet van af, al noemden de voorstellers in hun antwoord eene inquisitie. Dat was [illegible] zeide men, want men kon de zaak niet [illegible] van de politieke rigting. Maar daarop en daarop [illegible] de voorstellers het woord „inquisitie" niet [illegible] maar dit sloeg alleen op de navorsching der geheime gedachten, daar toch in 't voorloopig verslag van de bedoelingen der voorstellers werd gesproken.

In verband daarmede had de heer MACKAY gezegd:

---

(1) De spreker had als voorsteller plaats genomen bij zijne overige medevoorstellers. Op zijne gewone plaats reeds moeijelijk hoorbaar, was dit nu door den grooteren afstand van de verslaggevers voor de dagbladen in dubbele mate het geval. Zij kunnen dus van die rede, die ruim anderhalf uur heeft geduurd, niets anders geven, dan een zoo getrouw mogelijk overzigt van den loop der argumenten en denkbeelden, en ook daarin nog blijft menige leemte, menige gaping bestaan, bij volslagen onmogelijkheid, den spreker op den gegeven afstand te kunnen hooren. Veel, waar men niet genoeg zeker van is, moest worden weggelaten; veel van hetgeen men zeker meent gevat te hebben, [illegible] hier of daar aanvulling behoeven.

»Onze partij was vroeger wel het voorwerp van inquisitie.« — Niet alzoo; niet de personen, maar de logische gevolgen van hun stelsel of stellingen, en dat is geoorloofd en dat kan noodig zijn. Maar de heer GROEN ging verder: niet alleen de bedoelingen, maar de personen wilde hij onderzoeken. De voorstellers hebben geen middel in deze Kamer, om dat te beletten, maar vragen toch of dat hier niet moest zijn uitgesloten? Gaat zoo iets op, waar moet het dan heen met parlementaire discussien? De heer GROEN had meer bepaald één man op het oog, tot wien zijne anatomie betrekking had, het was spreker zelf. De heer GROEN zeide: het was om populariteit te herwinnen dat het voorstel gedaan was.

Spr. antwoordt: dat zijn geheel politiek karakter en politieke loopbaan openligt, om te weerspreken dat hij de volksgunst evenmin als de vorstengunst ooit heeft nagejaagd, maar meermalen populariteit heeft getrotseerd. En nogmaals zij het gevraagd: hoort zoo iets in deze discussie, in deze Kamer te huis? Het voorstel komt, zeide die spreker, van de partij, die in 1844 een voorstel tot grondwetsherziening heeft gedaan, dat in 1848 werd ten uitvoer gelegd, eene partij die daarna 4 jaren aan het bewind is geweest, en die nu, gevallen zijnde, tracht te herwinnen wat zij heeft verloren; men weet dus welke rigting met de aanneming van het voorstel weder aan het bewind moet komen.

Geen beter middel, om zoo iets te beletten, antwoordt Spr., dan dat het Ministerie het ondersteune en de Kamer het aanneme. De voorstellers treden dan weder van 't tooneel; het is dan niet meer hun werk, maar het werk der Vertegenwoordiging; en bij aanneming door de overige takken der wetgeving, het werk der wetgevende magt. Is er niet meer gevaar, dat de rigting die men zoo vreest, eerder versterkt zal worden bij verwerping? Het voorstel is een gematigd voorstel, dat zelfs door eene zeer ministeriële Kamer kan worden aangenomen.

Wanneer de Voorstellers een middel van oppositie op het oog hadden, zij zouden een veel omvattender voorstel hebben kunnen doen. En welke is de verhouding en taak tusschen de oppositie en de Reg. en omgekeerd? Moet eene Reg. onvoorwaardelijk afwijzen alles wat van de oppositie komt, omdat het van de oppositie komt? Zoo dat waar is, dan moet ook de oppositie op hare beurt alles tegenwerken wat van de Reg. komt, omdat het van de Reg. komt. En welk eene gevaarlijke leer is dit niet? Dat de voorstellers haar niet belijden, hebben zij ten opzigte bereids aan dit Ministerie getoond.

Na eene korte herinnering aan de feitelijke toedragt der aanbieding van het voorstel, nadat de Regering verklaard had geene wijziging in de heffing der lasten te brengen; staat Spr. even, — schoon ongaarne — stil bij eenige uitdrukkingen van den heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE; — ongaarne, want hij is wars van personaliteiten; maar nu ze in de discussie zijn ingeslopen, nu moet hij er even bij stilstaan. — De heer Schimmelpenninck v. d. Oije, die het voorstel had toegeschreven aan politieke wraakneming, aan wrevel en die overigens het onderscheid scheen te miskennen, tusschen een minister en een hoofdambtenaar, dezelfde spr., die zich vroeger ook al over den brief der vorige ministers aan den Koning had uitgelaten, heeft nu gezegd: het voorstel geschiedt uit ontevredenheid, uit gekrenkte eerzucht, uit wraakneming, omdat zij het bewind hebben moeten nederleggen. Dat zijn geen waardige woorden die hier, of waar ook moesten worden gehoord. Deze zaal en *nergens* is daartoe de plaats voor iemand, die zich zelven acht. Het vorig Gouvernement heeft het bewind nedergelegd, waarom? Omdat het Hoofd van den Staat omtrent een der edelste regten van het volk, vermeende een anderen raad te moeten volgen dan dien van zijne toenmalige Ministers. Welnu, geeft dat aanleiding tot smalen op het vorig bewind? Dat bewind heeft diepe sporen nagelaten. Op de uitkomsten er van kan gewezen worden, en die uitkomsten zelven zullen er toe leiden, en dat nijd en partijzucht stom zullen blijven. Onze beginselen, zegt spr., hebben een krachtigen invloed uitgeoefend; en de hevige strijd, die nog in dit oogenblik daartegen gevoerd wordt, bewijst te meer hunnen invloed en zal ze bij de natie doen versterken.

Spr. komt nu nog tot eenige kleinere opmerkingen omtrent marktprijzen en daaruit afgeleide gevolgtrekkingen; omtrent de stelling van den heer Foreest: dat de menschelijke wijsheid het lot van geene enkele klasse ooit heeft kunnen verbeteren, hetgeen spr. noemt een »Turksch fatalisme«; omtrent de politieke omstandigheden buiten 'slands, waarin Spr. eerder eene reden *voor* dan *tegen* het voorstel ziet, hebbende juist dat voorstel ten doel, om de voortbrengende krachten der natie te sparen, wel overtuigd, dat juist die politieke omstandigheden nu reeds op de nijverheid en den arbeid drukken; omtrent de onderteekening van den geleidebrief aan den voorzitter door hem dit niet door den eersten onderteekenaar van het voorstel, iets dat zich eenvoudig daarin oplost, dat de brief alleen was eene beleefdheidsbetuiging aan den Voorzitter, daar het voorstel zelf de namen der voorstellers in andere volgorde bevat; en eindelijk staat hij even stil bij den grond van afkeuring door den heer DE KEMPENAER geput uit diens stelling: dat de financien geene ontheffing van belastingen gedoogden, want dat de Koloniën zich toch *eenmaal* van het Moederland zullen afscheiden, maar die daarop dadelijk zich zelf afvragende «wanneer?» zich zelven antwoordde: «dat weet niemand», — maar die daarin toch grond vond, om nu tot geene ontheffing mede te werken.

En nu komt Spr. tot het tweede hoofddeel zijner rede, beknopter dan het ander; en ook alleen de algemeene strekking betreffende. Wij geven ook hier slechts de genoegzaam verstaanbare zinsneden.

Het voorstel is in zijn oog een *begin* van verbetering van het stelsel. Dat stelsel strookt niet meer met den tegenwoordigen tijd. Z. i. behoort een belastingstelsel tot de meest veranderlijke zaken. Er is geen stelsel uit te denken, dat overal en algemeen kan werken; wel in eenige algemeene hoofdtrekken, maar niet in *regeling*. Ons belastingstelsel, als het naar een wijs plan is daargesteld, is thans, in de tegenwoordige maatschappij, in vele opzigten bedorven. Men heeft te veel gezien, *wat* en niet *hoe* wordt opgebragt. Noch het voordeel des volks, noch dat der schatkist werd bij de regeling betracht. Daarbij komt, dat het gebruik der noodzakelijke levensbehoeften afneemt, niettegenstaande de toeneming der bevolking.

Niettegenstaande (en hij heeft hier geloofwaardige cijfers voor zich) sedert 1835 de bevolking met 15 pct. is toegenomen, en men dus, bij niet te miskennen toenemende welvaart, ook een toenemend verbruik van eerste levensbehoeften mogt verwachten, is dit niet het geval, maar is omgekeerd, het verbruik van vleesch, granen en andere eerste levensnoodwendigheden zeer afgenomen, zoo in de steden als ten platten lande. — Ons belastingstelsel bezwaart de eerste levensbehoeften. Het behoeft hervorming. Hoe en waarin? Zóó dat zij de productie vrijlaat, gelijk ook de mededinging vrij, naar binnen en buiten.

De gemeentewet heeft reeds het accijnsstelsel binnen eene naauwere grens beperkt. De beperking van de binnenlandsche consumtie mag niet voortduren, en de toestand der middenklasse vordert dringend voorziening, dat gedeelte der middelklasse, dat na aan de armoede grenst; dat gedeelte, dat gelegen is aan den breeden zoom der armenpopulatie. Dat deel der middenklasse moet worden behoed voor voortgaand verval, opdat die klasse der armen allengs binnen engere grenzen worde terug getrokken. Die middenklasse eenig beter voedsel te verschaffen, is, in verband met de andere deelen van het voorstel, het doel dat beoogd wordt. En nu vrage men niet is de accijns eenige centen meer of minder, maar men zegge: men belaste de voedingsmiddelen evenmin als de overige grondstoffen der nijverheid, en men ga daartoe over zoodra de finantiële krachten het toelaten.

Spr. eindigt met de betuiging, dat hij zich niet vleit met hetgeen de heer V. D. VEEN zeide, dat de Regering uit vrijen wil tot hervorming van het belastingstelsel zal overgaan. Zoo iets is nooit, is schier nergens gebeurd. Steeds heeft zulks strijd gekost. Hij herinnert aan de *League* en de daarop gevolgde afschaffing der korenwetten [illegible] finantiële hervormingen in Engeland.

De *Min. van Buitenl. Zaken* het woord opgevat hebbende, zegt niet voornemens geweest te zijn, zich in de tegenwoordige beraadslagingen te mengen. In de rede van den vorigen Spr. is echter één punt aangeroerd, 't welk moet beschouwd worden als van gewigt voor het geheele Ministerie, en ten einde allen verkeerden indruk deswege weg te nemen, acht Z. Exc. het noodzakelijk, dat punt op te nemen. De vorige Spr. heeft namelijk gezegd, dat niet het bewijs geleverd was, dat het tegenwoordige Min. eene andere rigting zou hebben dan het vorige. Z. Exc. gelooft dat, na de optreding van het Ministerie, herhaaldelijk gelegenheid kon zijn te baat genomen, om over de rigting daarvan te beoordeelen. Inderdaad is het toch niet goed, dit punt telkens zoo incidenteel ter sprake te brengen. Maar genoeg, men heeft dit gedaan, en gezegd er is geen bewijs geleverd van eene andere rigting. Z. Exc. moet daarop zeggen, dat de kunst, om twijfelachtig te doen schijnen, wat voor een ieder duidelijk is, bij sommigen overdreven is.

Er is geen bewijs geleverd! Maar toen het Ministerie optrad, heeft het een programma uitgegeven, waarbij het de rigting van het vorig Ministerie afkeurde, en daarvan de redenen opgaf. Dit is geschied vóór de verkiezingen, en daarop is een groot aantal leden, vrienden der vorige rigting verdwenen, waaronder velen tot leedwezen van ZExc., en zijn andere leden herwaarts gezonden. De Natie heeft dus wel gezien, waarvan de heer THORBECKE zegt, dat het bewijs niet geleverd is. De Min. zou haast zeggen: er bestaat tusschen beide rigtingen een klove, welke nimmer zal gedempt worden.

Z. Exc. beroept zich voorts in de *eerste* plaats op het zoo even genoemde programma. Hij beroept zich op de handelingen, waarop de vorige Spr. gewezen heeft, als in strijd met zijne rigting en welke hij noemde negatieve bewijzen. De heer THORBECKE heeft echter eenige punten doorgeloopen. Hij heeft gewezen: 1°. op eene quaestie, welke Z. Exc. wenschte dat hier nimmer werd aangeroerd; maar als dit geschiedt, dan zal hij nooit schroomen die te behandelen; hij bedoelt de quaestie nopens de kerkgenootschappen. Maar dan moet de Minister vragen: of men niet dagen gestreden heeft met den Spr., die zijne rigting verdedigde tegen die van het Kabinet.

2°. heeft Spr. gewezen op de kritieke lijst van eenige organieke wetten in meergemeld programma. Spr. heeft daardoor dus een nader bewijs van het verschil van rigting opgegeven. Ja maar, zegt hij, het Ministerie heeft die rigting niet volgehouden, daar de Minister van Binnenl. Zaken heeft verklaard, dat aan eene herziening der organieke wetten niet te denken viel, vóór de ondervinding hier uitspraak had gedaan. ZEx. beaamt wat zijn ambtgenoot heeft gezegd. De meening is, er zijn eenige punten opgegeven, maar men kan nu niet dadelijk elke organieke wet gaan veranderen, en elke aanmerking op eenig punt tot een ontwerp maken. Later zal het geheel overzien worden; en dan zal men de noodige voorstellen deswege doen. Wat dus de Minister van Binnenlandsche Zaken gezegd heeft, strijdt geenszins met het Programma, en het Ministerie heeft dus dat programma niet teleur[illegible] steld. 3°. verschilt het tegenwoordige Ministerie in [illegible] punten met het vorige, omtrent de toepassing der Grond[illegible]. Het tegenwoordig kabinet wil tegenhouden den te snelle[illegible] gang van het vorige Ministerie. Vooral omtrent één pu[illegible] dier Gwt., in monarchalen zin, is er groot verschil i[illegible] de beide rigtingen. De vorige Spr. heeft gevraagd, waar[illegible] dat verschil bestond? Het wordt nog al moeijelijk ten de[illegible] te antwoorden. De Spr. heeft bepaald gevraagd, waari[illegible] het vorige Ministerie in gebreke was gebleven aan de[illegible] eerbied voor dat monarchaal gezag.

Reeds daarin is het verschil, dat het Ministerie nie[illegible] toegeeft hetgeen de heer Thorbecke gezegd heeft, dat d[illegible] Koning is het hoofd der Regering en een geheel uitmaakt me[illegible] de Ministers.

De koning is het Hoofd van den Staat. Hij regeert, e[illegible] gebruikt daartoe verantwoordelijke Ministers. Er geschied[illegible] niet dan zijn wil, maar de Ministers zijn verantwoordelijk. Dit is een groot verschil. De Koning regeert alleen; ee[illegible] ieder die gewaagd heeft, daaraan eene schendige hand t[illegible] slaan, heeft dit niet ongestraft gedaan, en die dit verder zou wagen, zou daarvan evenzeer de straf ondervinden. En 4°. is ook in het tegenwoordige voorstel gebleken van het aanmerkelijk verschil, tusschen dit Ministerie en het vorige bestaande, en wel uit een [illegible] terie is geen voorstander van hetgeen door het vorige werd voorgesteld, eene belasting op de bezittingen. Het hoopt, het is geneigd de afschaffing eener belasting te kunnen voorstellen: het hoopt neen. ZExc. verwacht, dat de tijd daartoe spoedig daar zal zijn. Maar het verschil van rigting is daarin, dat het Ministerie niet het eerst wenscht af te schaffen eene belasting welke de meer vermogenden dragen.

Dit nu alles, zegt Z. Exc., zijn punten van verschil. Hij verheugt zich in de gelegenheid geweest te zijn, daarvan eenige aan te wijzen. Voor de Kamer was dit niet noodig. Maar er zijn in het Vaderland twee rigtingen, welk[illegible] de denkbeelden van het Ministerie verdenken. De eene, met goede bedoelingen, vreesde dat het Kabinet te veel to[illegible] eene versleten rigting overhelde. De andere, met een ander doel, in denzelfden geest als de heer THORBECKE, zegt: de nieuwe Ministers doen niet anders dan wij; zij zijn i[illegible] onze beginselen.

Men vraagt of het voorstel is eene daad van oppositie. Z.Exc. wenscht dit niet te onderzoeken. Het is hem zeer on[illegible] of dit al dan niet 't geval is. Er is gezegd [illegible] geene oppositie beoogde. Z.Exc. w[illegible] het aannemen, [illegible] opmerken, dat noch [illegible] de Memorie van Beantwoording, [illegible] rede des heer[illegible] THORBECKE hij direct heeft hooren ontkennen, dat het [illegible] daad van oppositie zou zijn. En wat nu Z.Exc. [illegible] ne meening is, men zou, wat er ook gezegd worde, blind moeten zijn, om geene daad van oppositie te zien, wanneer *negen* leden zich vereenigen om, zich in plaats van het Ministerie te stellen, en daardoor zeggen te doen, wat het Ministerie had behooren te doen, en waarin het achterlijk is gebleven.

De eenige vraag is hier alléén: wat is 't algemeen belang? Hebben de voorstellers gelijk, de Kamer zal beslissen. Is het tegendeel waar; dan zal het ministerie rijzen in de achting der natie. Daarom verheugt ZExc. zich in de daad der oppositie en in het daarvoor gekozen tijdstip, omdat (de Minister zal het niet ontveinzen) er een tijdstip is waarin de onnoozelen ligt te bewegen zouden zijn, aan dezen of genen zijne stem te geven.

Als het voorstel in een ander tijdstip ware gedaan, dan zou er de gelegenheid niet te zijn geweest, al de denkbeelden der voorstellers na te gaan, en het voorstel als het ware uit te kleeden. Dit zal tot de Natie doordringen, en als het tijdstip der verkiezingen daar is, dan zullen de kiezers beoordeelen, wie 't meeste het algemeen belang hebben behartigd: zij, die het voorstel [illegible] gedaan, of de Ministers die het bestreden.

Daarom heeft het Ministerie [illegible] gedaan, om het openbaar onderzoek te doen [illegible] hebben. — Z. Exc. zegt over het voorstel [illegible] een te spreken, want van het tonnegeld op [illegible] zelf zwijgt hij. Daaromtrent heeft de H[illegible] [illegible] reeds gedurende drie jaren toezeggingen gedaan [illegible] niet nageleefd. Het voorstel tot afschaffing, [illegible] dien onaannemelijken vorm, is dus eene voortzetting der niet-naleving. Z. Exc. zal niet treden in de discussie over het voorstel zelf. Dit behoort niet tot zijne taak, maar zijne taak was, omtrent de politieke [illegible] van het voorstel, met eenvoudigheid en waarheid de meening der Regering te kennen te geven.

Na eene krachtige, maar korte wederlegging, door den Heer THORBECKE, is de Vergadering gescheiden tot des avonds 7½ ure.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON, te 's Gravenhage.